

RESPEKT
K PŘÍROZENÝM PRÁVŮM
ČLOVĚKA

Sít organizací, které hájí
práva žen v České republice.

Vážený pan
Bohuslav Sobotka
Předseda vlády České republiky

Vážený pan
Robert Pelikán
Ministr spravedlnosti České republiky

Na vědomí:
Nils Muiznieks
Komisař pro lidská práva
Rada Evropy
F – 67075 Strasbourg Cedex

V Praze dne 19. září 2016

Věc: Věcný záměr zákona o bezplatné právní pomoci

Vážený pane předsedo vlády, vážený pane ministře,

obracíme se na Vás jako reprezentanti níže uvedených nevládních neziskových organizací ve věci plánovaného „nového komplexního systému přístupu k právní pomoci, který by měl zefektivnit přístup všech osob k právnímu poradenství a posílit tak možnosti včasné ochrany jejich práv“, o němž se premiér zmínil v dopisu Komisaři pro lidská práva Rady Evropy Nilsu Muiznieksovi z 21. října 2015¹ v rámci vyjádření vlády ve věci dalších kroků k odškodnění osob sterilizovaných v rozporu s právem.

Dne 21. září 2016 má vláda projednávat věcný záměr zákona o bezplatné právní pomoci. Navrhovaná nová právní úprava bohužel nikterak nezlepšuje podmínky pro získání právní pomoci těch, kteří se nyní obracejí na naše organizace s žádostí o právní pomoc. Přitom jde o klienty, kteří jsou oběťmi vážného porušování lidských práv, a bez komplexní právní pomoci se nemohou domáhat svých práv skrze soudy.

Jak Komisař pro lidská práva Nils Muiznieks poznamenal v dopise, který Vám v této

¹ Text dopisu předsedy vlády České republiky z 21. října 2015 komisaři pro lidská práva Rady Evropy Nilsu Muiznieksovi (Čj. 17462/2015 – MLP) k dispozici na:
<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2859787&SecMode=1&DocId=2340688&Usage=2>

věci 6. října 2015 zaslal, *Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy k vymýcení beztrestnosti v případech hrubého porušení lidských práv z roku 2011 stanovují, že státy mají vůči obětem porušování lidských práv zvláštní povinnosti. V doporučení XVI „Odškodnění“ se uvádí, že „státy by měly přijmout vhodná opatření za účelem zřízení přístupných a účinných mechanismů, které zajistí, že oběti hrubého porušování lidských práv budou za způsobenou újmu odpovídajícím způsobem bezodkladně odškodněny. Sem spadají kroky vedoucí k rehabilitaci, odškodnění, zadostiučinění a restituci a záruky proti opakování.“*

Navrhovaný systém poskytování bezplatné právní pomoci osobám v nouzi je v rozporu s tímto doporučením koncipován pouze jako „poskytování ústních právních porad informačního charakteru pouze advokáty, a to v zákonem stanoveném časovém rozsahu v minimální délce 30 minut a maximálně 120 minut za rok.“ I podle naší zkušenosti tímto nebude takto nastavený přístup k právní pomoci osobám v nouzi účinný a efektivní.

Příkladem nesmírně závažného porušování lidských práv, které Česká republika dosud nevyřešila, je sterilizace osob bez jejich plného a informovaného souhlasu. Jak už přes deset let upozorňujeme, většina obětí tohoto zneužívání nemá v tuzemsku k dispozici účinné nápravné prostředky, jež by jim umožnily získat za vytrpěnou újmu odškodnění. Rozšíření systému právní pomoci tak jak je v současnosti navrhováno, přístup těchto osob k právní pomoci nijak významně nezlepší. Je proto zavádějící označovat návrh za potenciální řešení naléhavé otázky, jak dotyčným osobám zajistit odškodnění.

Zásadní připomínky k návrhu během připomínkového řízení vneslo také Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministr pro lidská práva a Veřejná ochránkyně práv.

Vyzýváme Vás, abyste materiál stáhli z jednání vlády a zajistili, že do okruhu osob oprávněných k poskytování bezplatné právní pomoci budou zařazeni kromě advokátů i další osoby, a že osoby v nouzi budou mít nárok nejen na právní konzultace, ale i na zastoupení před soudy a na další potřebné právní úkony směřující k obhajobě jejich práv a zájmů.

Zapojení i dalších osob kromě advokátů do poskytování bezplatné státem hrazené právní pomoci je ostatně již nyní předvídáno v zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu, který zakotvuje právo osoby v řízení o mezinárodní ochraně na poskytnutí právní pomoci od soukromé nebo právnické osoby, která poskytuje právní pomoc uprchlíkům. Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, stanoví, že jakákoli právnická osoba s povolením poskytovat právní pomoc cizincům je smí také zastupovat v řízení o mezinárodní ochraně a v dalších záležitostech. Pro toto povolení stačí osobě vysokoškolské vzdělání v oboru práva. Jinými slovy, ***již současný stav počítá se zapojením nestátních neziskových organizací a jejich zaměstnanců, kteří nejsou advokáti, do poskytování bezplatné právní pomoci; současný systém bohužel nepokrývá náklady na specializovanou právní práci, kterou tyto organizace poskytují, a měl by být upraven tak, aby bylo zajišťováno financování této činnosti státem.***

Zapojení dalšího okruhu osob kromě advokátů do poskytování bezplatné právní pomoci je zakotveno i v evropském právu, konkrétně v evropských směrnicích o

společném azylovém systému a migraci. Tyto směrnice počítají s mnohem větším rozsahem bezplatné právní pomoci, než jaký obsahuje navrhovaný systém. Tyto směrnice v žádném případě neomezují právní pomoc pouze na „ústní konzultace“.

Procesní směrnice EU výslovně počítá s právní pomocí poskytovanou dalšími osobami, nejen právníky. Článek 21 Směrnice umožňuje členským státům zavést, aby byly právní a procesní informace (popsané v článku 19) poskytovány bezúplatně experty z nestátních neziskových organizací nebo ze specializovaných vládních či státních orgánů. Další evropské směrnice také výslovně počítají s poskytováním bezplatné právní pomoci třetí stranou, která není advokátem. Možnými poskytovateli bezplatné právní pomoci jsou odborové organizace či svazy apod.

Ohledně dořešení oprávněných požadavků na kompenzaci za zásadní porušení lidských práv a narovnání křivd vůči skupině nedobrovolně sterilizovaných osob, Vás naléhavě žádáme, abyste znovu zvážili zavedení odškodnění *ex gratia* zahrnujícího vznik nezávislé expertní komise, která by posoudila nároky těchto obětí a navrhla způsob vyrovnání, které by mělo zahrnovat oficiální omluvu každé z obětí, finanční kompenzaci a bezplatnou rehabilitaci.

Dle aktuálních informací z 1. června 2016, kdy k této záležitosti uspořádala OSCE v Praze mezinárodní konferenci za účasti zahraničních expertů, se pro *odškodnění ex gratia* rozhodla řada dalších evropských států např. Švédsko, Švýcarsko a Norsko, kde je toto téma nyní velice aktuální. Je zde tedy dostatek zahraničních zkušeností, ze kterých může česká vláda čerpat. Jsme připraveni poskytnout Vám jakoukoli podporu při tvorbě a implementaci tohoto postupu.

V úctě

Lucie Rybová, ředitelka Českého helsinského výboru
Kateřina Hodická, ředitelka Genderového informačního centra NORA
Martin Rozumek, ředitel Organizace pro pomoc uprchlíkům
Miroslav Dvořák, ředitel Poradny pro občanská a lidská práva
a zástupci organizací sdružených v České ženské lobby

Kontaktní osoba: Lucie Rybová, lucie.rybova@helcom.cz, tel: 602 646 940